

ЛЕКСЕМАТА *БУШОН* И НЕЙНИТЕ ФРАЗЕОЛОГИЧНИ И МЕТАФОРИЧНИ ПРОЕКЦИИ

ДИЛЯНА ДЕНЧЕВА

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

dilyana_dencheva@slav.uni-sofia.bg

Статията разглежда метафоричните проекции на лексемата *бушон*, както и фразеологичните изрази, в които тя участва като техен компонент. Анализират се и се сравняват фразеологизмите *гърмят (горят) бушоните на някого* и *гърмят (горят) бушони* от гледна точка на тяхната формална структура, вариантност, парадигматичност, семантика, генеза и други характеристики. Отхвърля се хипотезата, че двете единици имат общ произход, и се формулира предположение, че са изминали различен път на фразеологизация, което на свой ред води до различна вътрешна форма. Прави се заключение, че еднаквата формална структура и различната семантика са доказателство за наличието на фразеологична омонимия.

В текста се анализират също така конвенционалните метафорични проекции на лексемата *бушон* от гледна точка на стиловата им принадлежност, семантика, честотност и жизненост, като се търси връзка с един от гореспоменатите фразеологизми. Отбелязва се способността на лексемата *бушон* да влиза също в ролята на художествена метафора и на друг вид тропи. Установява се динамиката в нейните различни метафорични проекции – възход и увеличена честотност на някои и отмиране на други.

Специално внимание се обръща на иновативните употреби на фразеологизмите, при които се използва инструментариумът от операции, присъщ на поетичния език, и се експлицира способността им да се използват по този начин в широка дискурсивна палитра – поезия, публицистика, форумна вторична устност.

Ключови думи: метафора; фразеологизъм; фразеологизация; омонимия; иновативна употреба; български език

THE LEXEME *FUSE* AND ITS PHRASEOLOGICAL AND METAPHORICAL PROJECTIONS

DILYANA DENCHEVA

SOFIA UNIVERSITY ST. KLIMENT OHRIDSKI

dilyana_dencheva@slav.uni-sofia.bg

The article examines the metaphorical projections of the lexeme *fuse* and the phrases in which it functions as a component. Specifically, it analyses the expressions *someone's fuses blew* and *fuses blew* in terms of their formal structure, variation, paradigms, seman-

tics, origin and other relevant characteristics. The study rejects the hypothesis that the two units share a common origin and instead proposes that they have undergone distinct processes of phraseologisation, resulting in different internal forms. It is concluded that the identical formal structure and divergent semantics of the expressions exemplify phraseological homonymy.

Additionally, the article analyses the conventional metaphorical projections of the lexeme *fuse* in terms of their stylistic characteristics, semantics, frequency and viability, while also looking for potential connections with the aforementioned expressions. The capacity of *fuse* to function as a novel metaphor and to contribute to other types of tropes, such as similes, is emphasised. Furthermore, the study examines the dynamics of its various metaphorical projections, noting the increasing frequency and prominence of some and the decline of others.

Particular attention is given to the innovative uses of phrases, where techniques and devices characteristic of poetic language are employed. The analysis demonstrates their adaptability across a broad range of discursive contexts, including poetry, journalistic texts and online forum discussions.

Keywords: metaphors; phrases; phraseologisation; homonymy; innovative use; Bulgarian language

Настоящото изследване представя метафоричните проекции на лексемата *бушон*, както и фразеологичните изрази, в които тя участва като техен компонент. Целта е метафоричните и фразеологичните единици да се подложат на анализ, да се съпоставят и да се потърсят възможните връзки между тях. Прави се уговорката, че разглежданите метафори са основно от типа *конвенционални*, а на *художествените* метафори се отделя периферно внимание. Под конвенционални метафори разбирам единиците със стабилизирано преносно значение (понякога речниково засвидетелствано), които са еднозначно интерпретируеми и изграждат къса комуникативна пътека между езиковите потребители. Впрочем именно те вдъхновиха Дж. Лейкф и М. Джонсън да напишат христоматийния си труд *Metaphors we live by* (Lakoff, Johnson 2003) и накараха Дж. Лейкф да отправи укор към „старите традиционни теории“, според които „само художествените поетични или реторични изрази са кандидати за метафори“, а метафоричният „живот“ бива съзиран единствено в поетичната иновативност, не и в ежедневието прозаичен език (в мой превод – Д.Д.) (Lakof 1987). Емпиричният материал, събран за нуждите на изследването, се състои от примери, съдържащи две фразеологични единици – *гърмят (горят) бушоните на някого* и *гърмят (горят) бушони*, и три метафорични репрезентации на лексемата *бушон*, чиито значения са представени по-долу. Примерите са ексцерпирани основно от Българския национален корпус и от интернет, преобладаващо от медийни текстове и форуми. Изследването е проведено с методите на семантичния, дискурсивния, граматичния, формалния и стилистичния анализ.

Основните ситуации, в които изследваните единици се появяват, са различни видове кризи – както личностни, така и обществено-политически, като вторите обикновено са обект на силен медиен интерес и коментари в социалните мрежи.

Изложението по-нататък представя детайлен профил на всеки един от обектите на изследването.

1. Характеристика на фразеологизма *гърмят (горят) бушоните на някого*

Фразеологизмът *гърмят (горят) бушоните на някого* (с представъчни производни на вербалния компонент *изгърмят / изгърмяват* и *изгорят / изгарят*), за краткост наричан по-нататък Ф1, е глаголен фразеологизъм с билементна структура и следва да бъде причислен към най-многобройните формации, както количествено ги определя Ст. Калдиева-Захариева, а именно формациите, съставени от две и повече пълнозначни думи, в много случаи и с участието на предлози и съюзи (Калдиева-Захариева/Kaldieva-Zaharieva 2013: 70). Състои се от глагол и съществително и задължително се свързва с външен елемент **на някого**. Лексикалната му съчетаемост дава основание да определим значението му като конструктивно обусловено (Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974: 31; Ничева/Nicheva 1987: 109; Калдиева-Захариева/Kaldieva-Zaharieva 2013: 194), а според класификацията на Ст. Бомба¹ следва да го причислим към групата фразеологизми с една отворена позиция. Външният елемент може да бъде под формата на местоимение² или на съществително име, вкл. собствено, в зависимост от което се определя мястото му във формалната структура на фразеологизма. Въз основа на горните наблюдения лексикалният състав и лексикалната съчетаемост на Ф1 могат да бъдат представени чрез следните експликативни схеми:

V+Pron+S (напр. *изгърмяха ми бушоните*);

V+S+pr+S (напр. *изгърмяха бушоните на началника*)

и трета, породена от специфичното за българския език удвояване на допълнението:

pr+S+Pron+V+S (напр. *на началника му изгърмяха бушоните*).

Съществена характеристика на Ф1 е неговата вариативност, изразена чрез трите типа вариантност: позиционна, лексикална и граматична. В случая я определям като такава въз основа на критериите за вариантност, според които формалните различия не са свързани с промяна във фразеологичната семантика и вътрешния образ на фразеологизма.

Позиционната вариантност на Ф1 засяга мястото само на задължителния външен елемент (вж. експликативните схеми).

Лексикалната вариантност се проявява при глаголният компонент и е от типа „замяна“: *гърмя/горя*. РНДЗБЕ/RNDZBE 2003 регистрира Ф1 с глаголен компонент *гърмя* – срв.: **Гърмят ми бушоните**. Разг. ‘Изгубвам психическо равновесие поради силно психическо напрежение, стрес, при което върша неразумни, ненормални неща’. В РБЕ (онлайн)/RBE (online) фразеологизмът присъства с глаголен компонент *изгоря*: **Изгорели са ми бушо-**

ните. *Жарг. Ирон.* ‘Полудял съм, откачил съм, мръднал съм’, а речникът BG.жаргон (<https://www.bgjargon.com/>) (макар че се намира на другия полюс на лексикографската компетентност, може да се приеме, че записаните в него единици са реално съществуващи) го отбелязва с нормативен компонент *изгърмя*: **Изгърмяха ми бушоните.** ‘Не ми издържаха нервите, много съм разстроен’. Тези лексикографски данни, както и сравнително еднаквата честотност на *гърмя* и *горя* в събраните примери дават основание да се заключи, че е налице лексикална вариантност.

Малко по-сложен е въпросът с граматичната вариантност. Във всички гореизброени речници фразеологизмът е регистриран с именен компонент в мн.ч. *бушоните*. В мрежата се натъкнах само на два примера, съдържащи *бушон* в ед.ч., срв.:

(1) *Когато ни „гърмне бушонът“* (<https://www.edna.bg/svobodno-vreme/kogato-ni-grymne-bushonyt>) [02.07.2024].

(2) *На Джулиана Гани ѝ гърмна бушонът* (kliuki.bg) [02.07.2024].

В БНК открих един пример, срв.:

(3) *На вас май хич не ви пука, ако на шефа му изгърми бушонът, а, сър?*³.

Въпросът, който възниква в резултат на тази граматична нееднородност, е дали трябва да се приеме, че става дума за вариант, или употребата в ед.ч. трябва да се квалифицира като фразеологична грешка. Следвайки Кр. Чолакова, според която вариантността е явление, колкото установено чрез езикувата традиция, толкова и непрекъснато създаващо се (Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974: 19), а също и виждането на Ст. Калдиева-Захаријева, че вариантността е много ярка черта на фразеологизма, в която се проявява специфичното същностно противоречие между непроменливост и променливост (Калдиева-Захаријева/Kaldieva-Zaharieva 2013: 178), съм склонна да приема, че става дума за фразеологичен вариант, още повече че варирането на формата за число по никакъв начин не променя семантиката на коментиранията единица.

Глаголният компонент на фразеологизма, изразен както чрез безпредставъчен глагол (*гърмна / гърмам*), така и чрез представъчни производни на *гърмя* или *горя*, се среща във форми на свършен и несвършен вид, от което следва да се заключи, че Ф1 (с изключение на вариантите с *гърмя*, *горя*) не е дефективен по отношение на вида, срв.:

(4) *Гърмнаха ми бушоните и ѝ казах, че е уволнена* (БНК).

(5) *Бушоните на малкия Мишо/к/ изгоряха* (barometar.net) [04.07.2024].

(6) *Обаче на мен тия не минават, миличък. Чувал ли си за хора, на които бързо изгарят бушоните?* (БНК).

(7) *За капак – аз в болница. В неврология, от вчера. Изгърмяха ми бушоните... май ще ме диагностицират с мигрена, ама още го мислят* (BG-Mamma) [08.07.2024].

По отношение на категорията време Ф1 проявява парадигматичност, като под парадигматичност на фразеологизма разбирам видоизмененията, които са свързани с неговата граматична страна и се реализират при употребата му в речта при свързването му като цяло с частите на изречението (вж. Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова/Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974: 30; Ничева/Nicheva 1978: 77). Присъщо му е цялото богатство на българската темпорална система, срв.:

(8) *Татко ми каза, че един ден щели да му гръмнат бушоните* (БНК).

(9) *Щях да отвърна, че е изперкал и са му изгорели бушоните* (БНК).

(10) *И тогава ще изгърмят всичките ми бушони* (БНК).

По отношение на семантиката може да се твърди, че Ф1 е мотивиран, с прозрачна вътрешна форма. Генетично той възхожда към метафора, назоваваща някакво пределно човешко състояние, при което се стига в резултат на пренатоварване. Специализираните сайтове посочват следните функции на бушона:

Бушон, също така наричан понякога панцер, или както е официалното му име **предпазител**, е най-старият вид защитно устройство, което служи за защита на електрическата верига и консуматора (товара). Основната му функция е да предпазва от претоварване и късо съединение (Electric Day) [18.10.2024].

Електрическият предпазител е устройство, което се прилага към елсистемите с цел да бъдат защитени от аварии. Заложени са конкретни условия на работа, при нарушаването на които предпазителят прекъсва електрическата верига, за да предпази системата (mr-bricolage.bg) [18.10.2024].

Ситуацията, в която електрическият предпазител се задейства, разговорно се нарича *гръмване на бушоните* или *изгаряне на бушоните*. Приложена към човешкия организъм, дефиницията може да бъде трансформирана така: 'Силното напрежение, стрес или преумора водят до някаква граница, след преминаването на която човекът спира да функционира нормално или променя поведението си, като най-често започва да се държи налудно' (което и е отразено в дефинициите на горесцитираните речници).

Ако трябва да поставим дефиниенс в рамките на някакъв социолект, то би могло да се каже, че според съвременния младежки жаргон значението му се предава с глагола *изтрепявам*, а според корпоративния жаргон – със *стигам до бърнаут*.

През последните двадесетина години обаче в българското публично пространство започна да се употребява фразеологизмът *гърмят (горят) бушони* в друго значение и в друга екстралингвистична рамка. Много често той се появява в ситуации, назоваващи определени институционални кризи и се използва от журналисти, политици и представители на тези институции, а също и разбира се, от обикновени носители на езика, срв.:

(11) *По митниците гърмят бушони* (standartnews.com).

Виж също примерите по-долу с изказванията на Хр. Иванов (№ 33) и Р. Овчаров (№ 15).

Следващата част е посветена на граматично-семантичния профил на единицата.

2. Характеристика на фразеологизма *гърмят (горят) бушони*

Фразеологичната единица *гърмят (горят) бушони*, за краткост наричана по-нататък Ф2, също е глаголна и с биелементна структура V+S. Между нея и Ф1 има и други прилики като формална идентичност на именните и вербалните (също с представъчни производни) компоненти и еднаква вариативност на вербалния компонент *гърмят* : *горят*. Тя също не е дефективна по отношение на вида (с изключение на вариантите с *гърмя*, *горя*) и проявява парадигматичност по отношение на категорията *време*.

Успоредно с приликите, между Ф1 и Ф2 се наблюдават и редица разлики. Една от тях се изразява в лексикалната съчетаемост на Ф2 – ако при Ф1 външният елемент е задължителен, при Ф2 е факултативен и нееднороден (в примерите е подчертан), срв.:

(12) *Ха-ха, започнаха да горят бушоните на Гошката от Сандански.* (Коментар към текста: Задържани са четири лица от ромските квартали на община Кресна и Струмяни, тараш е имало и в къщи в село Микрево) (struma.com) [12.07.2024].

(13) *Бушоните Цацаров и Пеевски изгоряха, за да остане шефът им Борисов на власт!* (budnaera.com) [12.07.2024].

Измененията на формите за число при Ф1 бяха определени като вариативни, докато при Ф2 по-скоро следва да се окачествят като парадигматични, тъй като те са контекстово обусловени, срв.:

(14) *Да не би да е възникнала обективна необходимост да изгърмят един-два бушона? Високо напрежение – гърмят бушони, ако ми е позволено да използвам електроенергийна метафора* (Mediapool.bg) [08.08.2024].

Ф2 се отличава от Ф1 и по своята семантика, която можем да конструираме от контекста: ‘Вината, отговорността и санкцията се понасят от низшестоящи служители, докато главният виновник остава недосегаем’, срв:

(15) *„Много станаха случаите, в които гърмят бушони като Стоилов или Милор Михайлов, а Бойко Борисов остава недосегаем“, допълни още бившият енергиен министър Румен Овчаров* (Dnes.bg) [15.07.2024].

Изключително точен диагностичен контекст за дефиниране на фразеологичното значение откриваме и в едно интервю на Ал. Морфов:

(16) *Според мен е търсене на виновни, както ги наричаха преди – бушони. Има си няколко бушона, които, като се напече ситуацията, изхвър-*

чат навън, гърмят и се заменят с нов бушон. Грешката не е вътре в бушона, а в цялата система, която някъде е дала на късо, много силно, но изгърмяват бушоните. Хвърляме прах в очите на електората, че ето, виждате ли, ние не стоим на едно място, а правим промени. Уволняваме много жестоко едни хора, за да ги заменим с други, които ще свършат работа и след една година други бушони ще изгърмят, по същия начин ще се действа (Eurochicago.com) [03.08.2024].

Въпреки различията между Ф1 и Ф2 забележителните прилики на формално ниво изкушават да се предположи връзка между тях, напр. в рамките на хипотезата, че Ф2 възниква поради грешна употреба на Ф1, така, както е плод на грешка масово използваният фразеологизъм *обирам пешикура* (най-вероятно контаминация от *отирам пешикура* и *обирам калая*). Ако става дума за грешка, би следвало тя да се определи като вътрешнофразеологична според класификацията на Ст. Бомба.⁴ Направените проучвания и анализи обаче водят към хипотезата, че Ф2 е възникнал по собствен, самостоятелен път и други механизми са участвали във формирането на фразеологичното му значение. Наблюденията по въпроса са представени в следващия фрагмент.

3. Метафората *бушон*

В предишни свои текстове издигам хипотезата, че в резултат на разпадане на фразеологизма *гърмят (горят) бушони* се появява метафората *бушон* – процес, за който редица фразеолози са единодушни, че е възможен и че е един от механизмите за метафоризация. Той може да се развие благодарение на описаните от В. М. Мокиенко (Мокиенко/Mokienko 1980: 76) две качества на фразеологизма – **експлицитност** и **имплицитност**, като под имплицитност се разбира стремежът на фразеологизма (съотв. на по-големия контекст: баснята, пословицата и др.) към намаляване на броя на компонентите до една лексема, а под експлицитност – тенденцията за увеличаване на броя на компонентите (още за дефразеологизацията вж. Благоева/Vlagoeva 2011).

Склонна съм да допусна и друга хипотеза, тъй като се натрупа достатъчно емпиричен материал, насочващ към предположението, че метафората *бушон* има собствена генеза и развитие и не е вторична спрямо фразеологизма. Преди да изложа хипотезата, ще разгледам характеристиките на метафората.

Основните типове текстове, в които тя се появява, са свързани с политическия дискурс или системата на сигурността и правораздаването – полиция, прокуратура, съд. Контекстът на първия тип текстове позволява да се изведе следната дефиниция: ‘Бушонът е служител, който е поставен с цел да понесе отговорност, вина и санкция, т.е. при нужда да бъде жертван, за да бъдат опазени от отговорност по-висшестоящи служители’, срв:

(17) *За да е сигурно обаче, че ще продължава да играе ролята на задължителния „бушон“, Иванов не бе освободен от отговорност за дейността си и през 2005 и 2006 година (БНК).*

(18) *В разгара на сезона на оставките от изпълнителната власт си отива и този, който отдавна бе нарочен за бушон в тройната коалиция – заместник финансовият министър Георги Кадиев (БНК).*

Подобна дефиниция дава ВГ. жаргон с тази разлика, че като дефиниент обособява *малък бушон* – срв.: ‘Физическо лице, което се жертва от работодателите му, за да спаси една или няколко нечисти сделки’.

Вторият тип текстове – прессъобщения на полицията, медийни текстове, отразяващи криминални събития, както от битово (телефонни измами), така и от финансово естество (измами с ДДС, корупционни практики и др.), неформални материали на прокуратурата и др., очертават подобно значение на метафората *бушон*, в което обаче по-силно присъства елементът *прекъсване на веригата*, срв.:

(19) *Големият въпрос е обаче дали Караиванов е последната спирка на корупцията, или е просто бушонът, който ще изгори, за да не се разплита над него? (standartnews.com) [08.08.2024].*

От тях можем да изведем следната дефиниция на метафората: ‘*Бушонът* е подставено лице, което, освен че при провал поема ролята на изкупителна жертва, не е наясно с дейността на престъпната организация, няма никаква информация, която да предостави на разследващите органи, и разследването не може да продължи по-нататък’ (такава роля например изпълняват шофьорите, превозващи нелегални мигранти, които получават инструкции по телефона под формата на изчезващи съобщения и не знаят кой е поръчителят). В политическия дискурс по-ясно е очертан профилът *предпазител*, а в криминалния – профилът *прекъсвач* (на веригата).

Втората специфика на метафората *бушон*, използвана в системата на сигурността и правораздаването, е, че тя се отнася както до лица, така и до фирми, докато метафората, използвана в политическия дискурс, засяга само лица, срв.:

(20) *Междувременно отчитали покупки от дружества от типа „липсващ търговец“ и/или „бушон“. По вече познатия модел „фирмите бушони“ се оказали собственост на хора с нисък социален статус (Прессъобщение на МВР) [15.08.2024].*

(21) *Митовете за кухите фирми бушони, финансирани от Корпоративна банка, и уж неликвидните обезпечения, които тя е получила по предоставени кредити, започнаха да се обезсмислят, да дрънчат на провал (banker.bg) [15.08.2024].*

Възникването на кризисната ситуация, в която „бушонът“, независимо дали е лице, или фирма, осъществява своите приписани функции, метафората назовава, като влиза в естествена колокация с глаголите *гърмя*, *горя* и техните представъчни производни. Под колокация⁵ разбирам „думи, свързани по „съседство“ на разположение, изразяващи минимален свързан текст, които са получили в резултат на честа употреба определена трайна връзка помежду си и възпроизводимост в готов вид в речта“ (Калдиева-Захариева/Kaldieva-Zaharieva 2013: 48). В случая разглеждам *гърмят* (*горят*) *бушони* като колокативно съчетание на два компонента, като и двата са в преносно значение (глаголният компонент *гърмя* и *горя* е в значение ‘изключвам се’). Дали обаче имаме основание да го дефинираме като фразеологизъм? Според мен – да, защото полученото словосъчетание притежава *монолитност* на значението и *експресивност*, а в резултат на честата си употреба е придобило и характеристиките *възпроизводимост* и *устойчивост*, които са отличителни за фразеологичната единица.

Фразеологизмът и метафората функционират в езика синхронно, като едната единица назовава ситуация, а другата – субект. Допускам също, че колокативният произход на Ф2 обуславя хлабавата спойка между компонентите, която води до силна склонност към експлицитност (в разбирането на Мокиенко), изразена в разширена лексикална съчетаемост и лесно разкъсване на формалната структура чрез различни лексикални добавки, срв.:

(22) *Защо в Пловдив гърмят все малките бушони* (Marica.bg) [20.07.2024].

(23) *Гърмят още бушони в МВР* (Dnes.bg) [12.07.2024].

(24) *Министрите не са носни кърпи или бушони, които да гърмят един след друг и по този начин да се отпушва напрежението* (Атанас Костадинов, БНР) [15.08.2024].

Естествено, предположението за произхода на Ф2 остава в рамките на изследователското приключение, както Я. Сивилова нарича изследването на фразеологичната етимология, и вероятно, пак по нейните думи, ще си остане в рамките на хипотезата, за която има аргументи, но не може да бъде доказана със сигурност (Сивилова/Sivilova 2022: 69).

Относно метафората *бушон* и Ф2 може да се формулира и предположение, засягащо периода на тяхното зараждане и възход. Значенията и на двете единици отсъстват от по-новите български речници като РНДЗБЕ/RNDZBE 2003, РНДБЕ/RNDBE 2010, РСБЕ/RSBE 1993, РБЖ/RBZh 1993, РБЖ/RBZh 2012 и РП/РР 2022, което означава, че са сравнително нови образувания.

Най-старият източник, в който метафората *бушон* е засвидетелствана със значение ‘подставено лице, изкупителна жертва’ (което по това време може и да е авторски оказионализъм), е криминалният роман на Богомил Райнов „Денят не си личи по заранта“ от 1981 г. (примерът е от БНК):

(25) – *Но в такъв случай Мод ще изгори. – Грубо казано, да. Нали затова ѝ се плаща, за да играе ролята на бушон.*

Нейното избуяване обаче, така както и избуяването на Ф2, по-скоро се осъществява в рамките на новия общественно-политически строй, настъпил след 1989 г. Именно тогава се появяват условия за процъфтяването на организираната престъпност и на икономическите престъпления в едри мащаби. Тоталитарната държава потиска класическата дейност на организирани престъпни групи – наркотрафик, контрабанда, трафик на хора и др., или най-малкото изгражда картината на действителност, от която тя отсъства. Официалната преса не би допуснала съобщения за престъпни *вериги*, прекъснати от *бушони*, освен ако не засягат събития на идеологическия фронт. Самата тя по това време е силно доминирана от партийния „новговор“, който, изпълнен с клишета и шаблони, трудно допуска колоквиализми и изобщо субстандартна лексика. Със смяната на системата се променят и политическите реалии. Партийният плурализъм, честата смяна на властта, различните видове общественно-политически кризи, засиленият медиен обстрел, гражданският интерес и търсенето на отговорност, макар и понякога театрално-бутафорна, създават условия за „монтирането“ на политическия или финансовия „бушон“, а потоците от свръхинформация гарантират и стимулират неговата жизненост и шестване из общественото пространство. Принос за възхода на двете единици имат също стилового снижаване на медийния език, както и на публичната реч като цяло, а също и търсенето на реторични ефекти за сметка на нормата – все процеси, активно коментирани в езиковедските кръгове напоследък. В резултат на тях публичното езиково пространство се насища с колоквиализми и въобще всякакъв вид експресивизми, в т.ч. фразеологизми и метафори (вж. Денчева/Dencheva 2021).

За съжаление, на този етап изследването не успя да получи задоволителен отговор на въпроса доколко метафората *бушон* функционира в аргото на самите криминални лица. Любопитно е също, ако е така, дали тя не е проникнала от него в професионекта на разследващите органи, тъй като процесът на преминаване на думи от един социолект в друг е естествен и повсеместен, напр. младежките сленгове на различни страни се захранват с думи от тайните или съсловните говори: в България от някогашния апашки говор, на свой ред проникнал в тарикатския жаргон (Стойков/Stoykov 1993: 347–352; Ангелов/Angelov 2008), в Полша – от т.нар. *гунсера* (таен затворнически говор) (Kołodziejek 2009; Grabias 2019), в Гърция – от *рембетико* (Михалков/Mihalkov 2020). Три от примерите, ексцерпирани от БНК, отразяват реч на лица, действащи извън закона, единият вече цитиран по-горе (№ 25):

(26) *Аз ще управлявам от дистанция, името ми няма да се чува, ще ме откриваш у един или друг, те ще са бушони, слагаш ги, прегарят и ги сменяш, а аз оставам* (БНК, Стоян Вълев, „Когато Господ беше в отпуск“, 1991).

(27) *Ти си младо момче, Жоре, но имаш много ум. Само това ще е... Поли се е прицелил в Маджо, аз и Бай Миле просто сме бушони* (БНК, Георги Стоев, „Истинската история на Маджо“, 2007).

В търсене на още подобни примери бяха проверени криминалните романи на Богомил Райнов, Георги Стоев и Христо Калчев, в които обаче не бяха открити други употреби на метафората *бушон*. Така или иначе, нейното наличие (или отсъствие) в художествената литература не може да служи за сигурно и категорично доказателство в подкрепа (или против) тезата, че метафората е генерично свързана с престъпния свят. Да, „оварваряването“ на езика в тези романи се приема като белег на истинност от читателите (Иванова/Ivanova 2017: 121) и със сигурност в тях се съдържат множество оригинални езикови единици (вж. изследването на Л. Крумова-Цветкова за аргото на организираната престъпност върху материал от романите на Хр. Калчев: Крумова-Цветкова/Krumova-Tsvetkova 2008), но все пак е трудно да се определи категорично доколко стилизацията на речта в романите е достоверна и изцяло абстрахирана от идиолекта на авторите. Това може да се докаже само чрез пряка анкета на носители на аргото, но поради капсулацията на криминалните среди е много трудно осъществимо.

РБЖ/RBZh 1993, РБЖ/RBZh 2012 не регистрират метафората *бушон* в нейното гореописано значение, за сметка на това пък регистрират две други употреби: 1. ‘Глулав, прост човек’; 2. ‘Ударено, насинено око’. От съвременна гледна точка е жизнена само втората метафора, срв.:

(28) *Но май го била мярнала в четвъртък вечерта през прозореца на едно такси да се мотае по Ладброук Гроув с ръка върху устата и както ѝ се сторило, с бушон на око* (БНК).

(29) *Тя е последният човек, който би пожелал да ме види с бушони на очите и изместен класически римски нос* (БНК).

(30) ... *отнася бушони и шутове* (БНК).

Заедно с деривата *бушонирам* метафората е отбелязана и в ВГ-жаргон с по-разширено значение: ‘Як бой, след който главата ти е сериозно охлузена, с подутини, синини и пр.; самата бушонирана глава’.

Нито в БНК, нито в интернет пространството бяха открити примери, доказващи жизнеността на метафората със значение ‘глулав, прост човек’.

ВГ-жаргон посочва и една регионална метафорична репрезентация на *бушон*, която функционира в шофьорския сленг, срв.: ‘Автомобил, управляван с превишена скорост, зад който се кара без притеснения от КАТ’ (от идеята, че ако има пост на КАТ, бушонът ще гръмне, а на водача на следващия автомобил ще му се разминне. Използва се в Русе). Поради нейната регионалност е трудно да се оцени доколко жизнена и общоупотребима е тя.

4. Иновативна и художествена употреба на единиците

Въпреки че изследваните единици от стилистична гледна точка са разговорни или жаргонни, в контекстовата си реализация те често биват подложени на същите операции, които се използват в поетичния език. Нещо повече – в следващия пример Ф1 изцяло сменя дискурса и става част от строфите на стихотворението „Махмурлук“ на Миряна Башева. Употребен е иновативно, в разрез с фразеологичната норма, като е подложен на редица модификации: премахване на външния компонент, морфологична модификация, лексикални добавки (повече за фразеологичните иновации вж. Денчева/Dencheva 2017; 2023):

(31) *Неврози. Микроинфаркти. / Гърмят бушон след бушон. / Пие се като в Антарктика. / До състояние гъон.*

Оригинална, творческа и иновативна употреба откриваме и в публицистиката. В следващия пример Ф1 е подложен на редица операции под формата на лексикална добавка (*финансов*), свързване с неодушевен външен елемент и двойна актуализация, която се постига чрез поместване на фразеологизма в контекст, възстановяващ буквалното значение на цялата единица или на отделни нейни компоненти (още за двойната актуализация на фразеологизмите вж. Денчева/Dencheva 2023). В случая е постигната с помощта на актуализатори под формата на елементи от същото семантично поле (*система, късо съединение, срив*):

(32) *Финансовите бушони на българската енергетика гърмят [заглавие]. Но цялата система е пред финансово късо съединение и срив може да се очаква във всеки един момент (<https://bnr.bg/radiobulgaria/post/100495647/finansovite-bushoni-na-balgarskata-energetika-garmat>)[12.07.2024].*

Ф2 също бива подлаган на модифициращи операции с цел постигането на силен художествен ефект, който увеличава и реторичната стойност на изказването, срв.:

(33) *От началото на този мандат, и преди това, всяка седмица има скандали. Гърмят бушони, а когато толкова много гърмят бушони, хората, които разбират от електрически системи, казват, че проблемът е в системата (Христо Иванов, <https://offnews.bg/politika/hristo-ivanov-neprekasnato-garmiat-bushoni-znachi-problemat-e-v-sist>) [05.03.2024].*

Отново наблюдаваме похвата *двойна актуализация*, като един от актуализаторите – лексемата *система*, е използван и в предишния пример.

Срещат се и употреби, при които в един и същи контекст се появяват както метафората *бушон*, така и вербалният компонент на Ф2. Заради силната им колокативна способност те съществуват в психологическата реалност като асоциативно предизвикващи се. По тази причина, когато се появяват в общ контекст, макар и дистантно, в езиковото съзнание на адресата

фразеологичното значение на Ф2 се реконструира и това създава ефекта на паралелните действителности, който силно го сродява с поетическия дискурс. Например в изказването:

(34) *Тук става дума за нещо типично за Борисов – нещо не работи добре, имаме гърмяща система, сменя се един бушон, но това не променя тежкото състояние на самата система. Ще продължаваме да виждаме подобно гърмене на системи* (Страхил Делийски, <https://frognews.bg/obshchestvo/aktualno/strahil-deliiski-borisov-smenia-bushoni>) [15.08.2024] откриваме целия инструментариум на двойната актуализация, която в случая засяга метафората *бушон* – контекстът изобилства с понятия от областта на електротехниката *сменям, система, гърмя*, като последното имплицитно реконструира целия фразеологизъм. Подобна реконструкция, също имплицитна и създаваща втори асоциативен смислов пласт, ако мога да го нарека *семантично ехо*, се постига и в следващия пример:

(35) *Доган е гърмян заек, затова си слага бушони и се крие в сараите!!! Май пак трябва да го гърмят за да се възроди отново!!!* (Petel.bg) [15.08.2024].

Тук художественият ефект се постига по особено оригинален начин, защото вербалният компонент не само присъства в контекста два пъти, но е и част от друг фразеологизъм – *гърмян заек*. Операцията частично наподобява формалните иновации в поезията, при които компонентите са разпръснати из контекста, срв.:

(36) *Загриввам пръсти, без да мога
едничка своя дума да изсмуча* (Блага Димитрова, „Със свои думи“).

(37) *Риба-янтърка лази към Дунава,
гдето, глътнали мрежите,
рибите думат 33 езика.*⁶ (Биньо Иванов, „Вятър иде и аз те обичам“).

Лексемата *бушон* е продуктивна не само като конвенционална, но и като художествена метафора, а също и като компонент на сравнения, което говори за силен експресивен заряд, срв.:

(38) *Хенри Девлин тъпчеше в устата си солени бисквити, докато най-сетне изтощението прекъсна бушоните на пренапрегнатото му съзнание* (БНК).

(39) *Днес и в бъдеще все по-често важните решения ще се вземат индивидуално, а не колективно, което чувствително намалява възможността за създаване на защитен „организационен бушон“ пред потребителя* (БНК).

(40) *А вицът не се плаши от абсурда, той го търси и скача върху него като мангуста върху кобра, за да спаси мозъка ни от отровата му. Той е нещо като бушон, предпазващ мозъчната ни инсталация от изгаряне при*

досега ѝ с абсурдите (БНК, Любен Дилов, „Парадоксът на огледалото“, 1976).

5. Заключение

Въпреки че имат идентичен компонентен състав (като не се взема предвид външният елемент, задължителен при единия и факултативен при другия), Ф1 и Ф2 възникват по различни пътища. Предполага се, че Ф1 възниква чрез петрификация на метафората *гърмят (горят) бушоните на някого*, а за произхода на Ф2 се конструира хипотезата, че е резултат от колокацията на метафората *бушон* в значение на ‘подставено лице, изкупителна жертва’ и глаголите *гърмя (горя)* и техните представъчни производни, т.е. чрез един вид акт на експлицитност (в разбирането на В. Мокиенко).

Тази идентичност на компонентния състав и различната вътрешна форма, която е резултат от отделните пътища на фразеологизация, дават основание да се заключи, че Ф1 и Ф2 са фразеологични омоними.

Лексемата *бушон*, макар и не особено честотна в буквалното си значение, се отличава със завиден метафоротворен потенциал. Регистрирани са три нейни конвенционални метафорични проекции (тъй като четвъртата е регионална, а и не бяха открити други нейни примери, я смятам за недостатъчно убедителна на този етап): 1. ‘Подставено лице, изкупителна жертва’; 2. ‘Синина’; 3. ‘Глулав човек’, като в употребата на първата има нюанси, проявяващи се в зависимост от дискурса. Динамиката в развитието на езика обаче ясно се проявява в диспропорцията в употребата на отделните конвенционални метафори – мрежата и БНК изобилстват с примери със значение ‘подставено лице, изкупителна жертва’ и предлагат примери от второто (‘синина’), но „мълчат“ по отношение на ‘глулав човек’, което е белег за неговото отмиране.

Динамиката в развитието на езика се проявява не само във високочестотната употреба на метафората *бушон* в нейното първо значение, но и във фразеологизма Ф2, който тя изгражда на колокативен принцип. Смятам, че става дума за неологизми, които при следващото обновление на официалните лексикографски ресурси на съвременния български език следва да бъдат включени в тях.

Благодарности

Изследването се извършва в рамките на проект № КП-06-ПН 80/15 на тема *Българският език в държавните институции и публичното пространство: кризи на общуването и общуване по време на кризи*, финансиран от ФНИ на Министерството на образованието и науката.

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ Ст. Бомба (Вађа 1986) посочва, че фразеологичната норма включва правилата за свързване на фразеологизма с елементите от контекста, въз основа на което

групира фразеологизмите в три схеми, съответно с една, две и три отворени позиции.

² Следвайки К. Ничева (Ничева/Nicheva 1987: 74), приемам, че кратките форми на местоименията не влизат в границите на Ф1, и ги третирам като репрезентации на външния елемент.

³ Всъщност примерите са четири, но три от тях се явяват с неодоушевен външен елемент **на нещо** – срв. *На онзи твой план – да се четат книжки и прочее – му гръмна бушонът* (БНК); *Ето на, цялото ти идиотско начинание се провали, изгоря му бушонът* (БНК). Тъй като са от преводни текстове, е възможно да става дума за чуждоезиково влияние или за преводачески оказионализъм.

⁴ Ст. Бомба разграничава два типа отклонения от фразеологичната норма (Ваба 1986: 34). Първото е дефинирано като *вътрешнофразеологична грешка*, която се състои в модифициране на лексикалната и граматичната структура на фразеологизма, а също и в неправилно употребено значение, а второто – като *външнофразеологична грешка*, при която е налице правилно възстановяване на фразеологизма и неговото значение, но в неписъщо лексикално обкръжение.

⁵ Б. Тодорова дава следното определение на колокация: словосъчетание от думи, които се срещат заедно в речта толкова често, че трудно можем да си помислим, че това е произволно и случайно съвпадение. Вж. също определението на *неуместните колокации* (Тодорова/Todorova 2014: 108).

⁶ В строфата на Б. Иванов се откриват единиците *гълтам си езика* и *мълча като риба*, като от втората е остранен вербалният компонент, но затова пък в контекста се появява неговият антоним *думам*.

ИЗТОЧНИЦИ

БНК: Български национален корпус. <dcl.bas.bg/bulnc/resursi/>.

РБЕ: Речник на българския език (онлайн). София, Институт за български език. <http://ibl.bas.bg/rbe/>.

РБЖ 1993: *Армянов, Г.* Речник на българския жаргон. София, 7МЛогис.

РБЖ 2012: *Армянов, Г.* Речник на българския жаргон. София, Фигура.

РНДБЕ 2010: *Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска.* Речник на новите думи в българския език (от края на ХХ и първото десетилетие на ХХІ в.). София, Наука и изкуство.

РНДЗБЕ 2003: *Пернишка, Е., Д. Благоева, С. Колковска.* Речник на новите думи и значения в българския език. София, Наука и изкуство.

РП 2022: *Денков, Д.* Речник на прехода. Феноменология и френология на новговора. София, Изток-Запад.

РСБЕ 1993: *Кабакчиев, Кр.* Речник на словосъчетанията в българския език. Част 1. Глаголно-именни словосъчетания за действие. София, Албо.

SOURCES

BNK: Balgarski natsionalen korpus. <dcl.bas.bg/bulnc/resursi/>.

RBE: Rechnik na balgarskiya ezik (online). Sofia, Institut za balgarski ezik. http://ibl.bas.bg/rbe/.

RBZH 1993: *Armyanov, G.* Rechnik na balgarskiya zhargon. Sofia, 7MLogis.

RBZH 2012: *Armyanov, G.* Rechnik na balgarskiya zhargon. Sofia, Figura.

- RNDBE 2010: *Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska*. Rechnik na novite dumi v balgarskiya ezik (ot kraya na XX i parvoto desetiletie na XXI v.). Sofia, Nauka i izkustvo.
- RNDZBE 2003: *Pernishka, E., D. Blagoeva, S. Kolkovska*. Rechnik na novite dumi i znacheniya v balgarskiya ezik. Sofia, Nauka i izkustvo.
- RP 2022: *Denkov, D.* Rechnik na prehoda. Fenomenologiya i frenologiya na novgovora. Sofia, Iztok-Zapad.
- RSBE 1993: *Kabakchiev, Kr.* Rechnik na slovosachetaniyata v balgarskiya ezik. Chast 1. Glagolno-imenni slovosachetaniya za deystvie. Sofia, Albo.

ЛИТЕРАТУРА

- Ангелов 2008: *Ангелов, А.* Софийският „тарикатски жаргон“, наричан още „софийски ученически говор“. – В: Виденов, М., Кр. Алексова, А. Ангелов (съст.). *Проблеми на социолингвистиката*. Т. 9. Агресията на уличния език. Велико Търново, Знак'94, с. 157–161.
- Благоева 2011: *Благоева, Д.* Дефразеологизацията като източник на лексикални и семантични иновации в съвременния български език. – В: Калдиева-Захариева, Ст., Р. Захариева (ред.). *Езиковедски изследвания в чест на проф. Сийка Спасова-Михайлова*. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“, с. 139–151.
- Денчева 2017: *Денчева, Д.* Фразеологичните иновации като инструмент на поетическото изкуство. – *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, т. 102, с. 83–137.
- Денчева 2021: *Денчева, Д.* Експресивизмите като реторично средство в публичната реч. – *Zeszyty Syrylo-Methodiańskie*, т. 10, с. 183–198.
- Денчева 2023: *Денчева, Д.* Фразеологизмите в съвременната българска поезия. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Иванова 2017: *Иванова, Д.* Сленгът и неговите употреби в българската и словашката художествена литература (върху материал от романите „Нерон Вълкът“ от Хр. Калчев и „Реките на Вавилон“ от П. Пищянек). Дисертационен труд.
- Калдиева-Захариева 2013: *Калдиева-Захариева, Ст.* Българска фразеология. София, Академично издателство „Проф. Марин Дринов“.
- Крумова-Цветкова 2008: *Крумова-Цветкова, Л.* За аргото на организираната престъпност. – В: Виденов, М., Кр. Алексова, А. Ангелов (съст.). *Проблеми на социолингвистиката*. Т. 9. Агресията на уличния език. Велико Търново, Знак'94, с. 31–37.
- Михалков 2020: *Михалков, С.* От класическото арго до съвременния гръцки и български младежки сленг. – В: *Сборник с доклади от XIV национални филологически четения за студенти и докторанти в чест на светите братя Кирил и Методий*. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“, с. 15–24.
- Мокиенко 1980: *Мокиенко, В. М.* Славянская фразеология. Москва, Высшая школа.
- Ничева 1987: *Ничева, К.* Българска фразеология. София, Наука и изкуство.

- Ничева, Спасова-Михайлова, Чолакова 1974: *Ничева, К., С. Спасова-Михайлова, К. Чолакова*. Основни теоретични въпроси за съставянето на фразеологичен речник на българския език. – В: *Фразеологичен речник на българския език*. Т. I. София, Българска академия на науките, с. 11–36.
- Сивилова 2022: *Сивилова, Я.* Археология на фразата. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Стойков 1993: *Стойков, Ст.* Българска диалектология. София, Издателство на Българската академия на науките.
- Тодорова 2014: *Тодорова, Б.* Стилистика на българския език. Благоевград, Университетско издателство „Неофит Рилски“.
- Bąba 1986: *Bąba, St.* Twardy orzech do zgryzienia, czyli o poprawności językowej. Poznań, Wydawnictwo Poznańskie.
- Grabias 2019: *Grabias, St.* Język w zachowaniach społecznych. Podstawy socjolingwistyki i logopedii. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.
- Lakoff 1987: *Lakoff, G.* The Death of Dead Metaphor. – *Metaphor and Symbolic Activity*, 2 (2), pp. 143–147.
- Lakoff, Johnson, 2003: *Lakoff, G., M. Johnson.* Metaphors we live by. London, The University of Chicago Press.
- Kołodziejek 2009: *Kołodziejek, E.* “Rozkminianie” gwar tajemnych. – *Język a kultura*, t. 21: Tabu w języku i kulturze, s. 225–232.

REFERENCES

- Angelov 2008: *Angelov, A.* Sofijskiyat “tarikatski zhargon”, narichan oshte “sofiyski uchenicheski govor”. – In: Videnov, M., Kr. Aleksova, A. Angelov (sast.). *Problemi na sotsiolingvistikata*. Т. 9. Agresiyata na ulichniya ezik. Veliko Tarnovo, Znak’94, s. 157–161.
- Bąba 1986: *Bąba, St.* Twardy orzech do zgryzienia, czyli o poprawności językowej. Poznań, Wydawnictwo Poznańskie.
- Blagoeva 2011: *Blagoeva, D.* Defrazeologizatsiyata kato iztochnik na leksikalni i semantichni inovatsii v savremenniya balgarski ezik. – In: Kaldieva-Zaharieva, St., R. Zaharieva (red.). *Ezikovedski izsledvaniya v chest na prof. Siyka Spasova-Mihaylova*. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, s. 139–151.
- Dencheva 2017: *Dencheva, D.* Frazeologichnite inovatsii kato instrument na poeticheskoto izkustvo. – *Godishnik na Sofiyskiya universitet “Sv. Kliment Ohridski”*, t. 102, s. 83–137.
- Dencheva 2021: *Dencheva, D.* Ekspresivizmite kato retorichno sredstvo v publichnata rech. – *Zeszyty Cyrylo-Metodiańskie*, t. 10, s. 183–198.
- Dencheva 2023: *Dencheva, D.* Frazeologizmite v savremennata balgarska poeziya. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.
- Grabias 2019: *Grabias, St.* Język w zachowaniach społecznych. Podstawy socjolingwistyki i logopedii. Lublin, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

- Ivanova 2017: *Ivanova, D.* Slengat i negovite upotrebi v balgarskata i slovashkata hudozhestvena literatura (varhu material ot romanite “Neron Valkat” ot Hr. Kalchev i “Rekite na Vavilon” ot P. Pishtyanek). Disertatsionen trud.
- Kaldieva-Zaharieva 2013: *Kaldieva-Zaharieva, St.* Balgarska frazeologiya. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”.
- Kołodziejek 2009: *Kołodziejek, E.* “Rozkminianie” gwar tajemnych. – *Język a kultura*, t. 21: Tabu w języku i kulturze, s. 225–232.
- Krumova-Tsvetkova 2008: *Krumova-Tsvetkova, L.* Za argoto na organiziranata pre-stapnost. – In: Videnov, M., Kr. Aleksova, A. Angelov (sast.). *Problemi na sotsiolingvistikata*. T. 9. Agresiyata na ulichniya ezik. Veliko Tarnovo, Znak’94, s. 31–37.
- Lakoff 1987: *Lakoff, G.* The Death of Dead Metaphor. – *Metaphor and Symbolic Activity*, 2 (2), pp. 143–147.
- Lakoff, Johnson, 2003: *Lakoff, G., M. Johnson.* Metaphors we live by. London, The University of Chicago Press.
- Mihalkov 2020: *Mihalkov, S.* Ot klasicheskoto argo do savremenniya gratski i balgarski mladezhki sleng. – In: *Sbornik s dokladi ot XIV natsionalni filologicheski cheteniya za studenti i doktoranti v chest na svetite bratya Kiril i Metodiy*. Blagoevgrad, Universitetsko izdatelstvo “Neofit Rilski”, s. 15–24.
- Mokienko 1980: *Mokienko, V. M.* Slavianskaia frazeologiya. Moskva, Vysshiaia shkola.
- Nicheva 1987: *Nicheva, K.* Balgarska frazeologiya. Sofia, Nauka i izkustvo.
- Nicheva, Spasova-Mihaylova, Cholakova 1974: *Nicheva, K., S. Spasova-Mihaylova, K. Cholakova.* Osnovni teoretichni vaprosi za sastavyaneto na frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik. – In: *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik*. T. I. Sofia, Balgarska akademiya na naukite, s. 11–36.
- Sivilova 2022: *Sivilova, Ya.* Arheologiya na frazata. Sofia, Universitetsko izdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski”.
- Stoykov 1993: *Stoykov, St.* Balgarska dialektologiya. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite.
- Todorova 2014: *Todorova, B.* Stilistika na balgarskiya ezik. Blagoevgrad, Universitetsko izdatelstvo “Neofit Rilski”.

✉ Доц. д-р Дилиана Денчева

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Факултет по славянски филологии

Бул. „Цар Освободител“ 15, 1504 София, България

<https://orcid.org/0000-0003-1969-6020>

✉ Assoc. Prof. Dr. Dilyana Dencheva

Sofia University St. Kliment Ohridski

Faculty of Slavic Studies

15 Tzar Osvoboditel Blvd., Sofia 1504, Bulgaria

<https://orcid.org/0000-0003-1969-6020>